

SOCIOLOGICAL SCIENCES

THE IMAGE OF ROMA ETHNIC MINORITY REPRESENTATIVES IN SLOVAK MEDIA: A SOCIO-CULTURAL ASPECT

ОБРАЗ ПРЕДСТАВНИКІВ РОМСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ МЕНШИНИ В СЛОВАЦЬКИХ МЕДІА: СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Roman Bandurovych¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-683-6-8>

Засоби масової інформації мають потужний вплив на формування громадської думки, і можуть або підживлювати упередження та дискримінацію, спрямовану проти певних соціальних чи етнічних груп, або, навпаки, сприяти взаєморозумінню та інклюзивності.

Представники ромських громад часто були головною мішенню етнічної сегрегації в європейських засобах масової інформації (ЗМІ), що призводило до зростання антиромських настроїв серед населення даних країн та негативного стереотипного представлення ромської етнічної меншини в ЗМІ, і результатами такої тенденції могли стати злочини на ґрунті расової ненависті.

Фактором негативного сприйняття представників ромської меншини громадянами Словацької Республіки є навмисне неправдиве висвітлення ситуацій, фігурантами в яких виступають представники ромської етнічної меншини.

Наприклад, в публікації газети SME (слов. «Sme» – «Ми є») від 23 жовтня 2015 року було наведено твердження, відповідно до якого: «...високий рівень довгострокового безробіття найчастіше пояснюється низьким рівнем зайнятості певних груп, включаючи молодь, низькокваліфікованих працівників та ромів». Однак, за словами Мартіна Філко з Інституту фінансової політики, з приблизно 350 тисяч ромів у країні приблизно 42 тисяч є безробітними, і більшість із них ніколи офіційно не реєструються в Центрі зайнятості, тому вищезазначене твердження є безпідставним [1].

¹ State University "Uzhhorod National University", Ukraine

У 2023 році в Словаччині Європейський центр прав ромів (англ. European Roma Rights Centre, ERRC) разом з Форумом з прав людини подали шість кримінальних скарг за публікацію сторонніми особами насильницьких, підбурювальних висловлювань проти ромської громади на різних платформах соціальних мереж [3].

Згідно з даними, опублікованими А. Пенієвіч та Б. Санканінім у 2025 році [5], в більшості словацьких медіа, переважає домінування негативних контекстів стосовно ромської етнічної меншини, і значна частина матеріалів у словацьких ЗМІ досі фокусується на темах злочинності (понад 13% публікацій) та соціальної залежності. Роми часто зображуються як однорідна група, що живе у сегрегованих поселеннях, тоді як успішні приклади інтеграції залишаються на межі видимості – лише близько 2% медіа-контенту присвячено інтегрованим представникам меншини.

Аналіз, наведений у дослідженні А. Пенієвіча та Б. Санканіна, показав, що так само, як багато ЗМІ досі представляли ромів як однорідну групу, вони також представляли біженців як монолітну групу, переважна більшість представників якої відноситься до «проблемних» особистостей. У цьому вони були підтримані політиками, які назвали «ромську проблему» нерозв'язною та вважали її достатньою підставою, щоб відмовити Словацьку Республіку від прийняття біженців.

Політичні еліти часто використовують тему «ромського питання» для мобілізації електорату, що посилює соціальну напруженість, а тривала стигматизація з боку політиків знецінює успіхи інтегрованої більшості ромів.

У листопаді 2025 року стало відомо, що проект «Ромського медіа-дому», що мав стати інструментом покращення образу громади, був виключений з оновлених планів урядової стратегії на 2025–2026 роки через скасування фінансування в розмірі 20 млн. євро [6]. Уряд Словаччини вилучив цю ініціативу в межах ширшого скорочення бюджетних витрат. Загалом зміни до акційних планів дозволять зменшити навантаження на державні фінанси на понад 25 млн. євро.

Журналісти також часто не надають можливості висловити свої думки ромам. Коли ж ЗМІ надають таку можливість, вони часто представляють носіїв ромської мови анонімно або називають їх «поселенцями» чи « мешканцями поселень».

Згідно зі словами Агнеш Горватхової з Romano Kher (культурний центр у Будапешті, Угорщина. Місія установи – збереження, розвиток та популяризація ромської інтелектуальної та культурної спадщини, організація фестивалів та підтримка ромських митців), «...роми, як і біженці, не мають можливості захистити себе, оскільки вони не мають

доступу до ЗМІ та не мають політичної партії, яка б їх захищала. В основному саме журналісти, які пишуть для більшості ЗМІ, можуть впливати на негативний настрій чи думки суспільства, що можуть представляти ромів як національну меншину, представники якої проживають у Словаччині століттями, як різноманітних людей, які походять з різних верств суспільства, є частиною суспільства в усіх сферах» [4].

А. Горватхова також зазначає, що хоча журналісти відмовляються від використання образливого терміна «циган», вони замінюють його на «неадаптовані громадяни» або «поселенці» замість більш нейтрального терміна «роми».

Випадки упередженого та навіть расистського ставлення до певних етнічних спільнот в ЗМІ зберігаються, особливо до представників вже маргіналізованих груп, як-от зображення ромських громад у різних телевізійних програмах по всій Європі; не стала виключенням і Словачка Республіка. Даний факт викликає серйозне занепокоєння, коли медіа-платформи використовуються для поширення стереотипів та розпалювання ненависті до ромських спільнот.

В той самий час, Директива Європейського Союзу №2018/1808 [2] встановлює, що «держави-члени повинні забезпечувати відповідними засобами, щоб аудіоінформовані медіапослуги, що надаються постачальниками медіапослуг під їхньою юрисдикцією, не містили жодних: підбурювання до насильства чи ненависті, спрямованих проти груп осіб або груп членів, на підставі будь-якої з підстав, зазначених у статті 21 Хартії».

Боротьба з дискримінацією у ЗМІ є критичним питанням прав людини, що вимагає відповідальності колективних дій та спільноти. У словацьких ЗМІ ромів часто зображують крізь призму негативних стереотипів, зосереджуючись на злочинності, зловживанні соціальною допомогою та соціальних проблемах. Висвітлення часто здійснюється у форматі «чорних хронік» (кримінальних новин із сегрегованих поселень), що підсилює, а не спростовує поширені упередження стосовно ромського населення Словаччини. Хоча деякі ЗМІ прагнуть запропонувати збалансовану подачу медійного матеріалу про представників ромської етнічної меншини в Словачській Республіці, основні ЗМІ часто представляють їх як однорідну, дисфункціональну соціальну групу.

Список використаних джерел:

1. Baudyšová, J. Media image of Romani people in Slovakia: Generalizations and stereotypes. Romea.cz. 13.01.2016. URL: <https://romea.cz/en/world/media-image-of-romani-people-in-slovakia-generalizations-and-stereotypes>

2. Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. PE/33/2018/REV/1.

3. European Roma Rights Center. (2023). Challenging Digital Antigypsyism. Brussels, Belgium. URL: https://www.errc.org/uploads/upload_en/file/5488_file1_challenging-digital-antigypsyism-albania-serbiaturkey-and-ukraine.pdf

4. Kostlán, F.. Slovak media depict Roma stereotypically and often anonymously. Romea.cz. 02.01.2015. URL: <https://romea.cz/en/focus/slovak-media-depict-roma-stereotypically-and-often-anonymously>

5. Penjišević, A., Sančanin, B. (2025) Media Image of Roma in the Age of Artificial Intelligence. *Knowledge – International Journal*, vol. 73.1, pp. 223-229.

6. Slovakia and the Roma Action Plan. Rroma.org. 24.11.2025. URL: <https://rroma.org/de/slovakia-and-the-roma-action-plan>